

Iep heeft door resistentie weer toekomst

Jelle Hiemstra (WUR-PPO)

Ziekten en Plagen Dag; 29 augustus 2013, Boskoop

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGENINGEN **UR**

Bomenstichting vreest ecologische ramp **Iep dreigt als stadsboom uit te sterven**

Gestimuleerd door het mooie en warme weer van dit voorjaar kan een enorme toename van de iepenziekte niet uitblijven. Zo zelfs dat de iep als belangrijkste boom in steden en landschap in het westen van Nederland zal verdwijnen. De Bomenstichting streekt in dit verband van een ecologische ramp, omdat een veel voorkomende inlandse boomsoort dreigt uit te sterven.

Deze verwachtingen uitten het Iepeziekteberaad en de Bomenstichting woensdag 2 juni in Utrecht tijdens de start van hun gezamenlijke iepenziekte-actie. Onderdeel van die actie vormt een waarschuwingssticker in de vorm van een vlam. Hiermee wordt gewaarschuwd tegen de negatieve gevolgen van niet tijdig weghalen van zieke bomen en het ongeschild bewaren van iepenhout. Want voor een belangrijk deel heeft de ziekte vorig jaar bijna epidemisch om zich heen kunnen grijpen door niet adequaat weghalen van aangetaste bomen, concludeert het Iepeziekteberaad. Vorig jaar is een verzesvoudiging van de ziekte opgetreden ten opzichte van 1991.

Het heeft zover kunnen komen doordat het ministerie, bij monde van staatssecretaris Gabor, weigert nog enig geld te steken in een landelijke, door zijn ministerie gevoerde iepenziektecampagne. Het besluit dat in het verleden hieraan ten grondslag heeft gelegen is al sinds 1991 van de baan. Maar van een goed begeleide overgang naar de gemeenten is geen sprake geweest. luidt de aanklacht richting Gabor. Zonder de wettelijke steun lijkt een landelijke actie niet te lukken omdat vooral grote terreinbeheerders als Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten en provinciale landschappen niet willen meewerken. Bovendien moet het Iepeziekteberaad, door met name het standpunt van de staatssecretaris, al haar activiteiten bijna zonder financiële middelen doen.

Foto: Bomenstichting, Utrecht.

Iedere dode iep die blijft staan, vormt een directe bedreiging voor gezonde iepen.

Inventarisatie 2005: Toekomst voor de Iep?

■ Iep kan als laanboom niet gemist worden

- Kustprovincies
- Steden west + noord Nederland

■ Iepziekte

- Beheersbaar: Amsterdam / Iepenwacht
- Nieuwe resistente iepenrassen beschikbaar

■ Toch iep nauwelijks meer geplant

■ Probleem: onvoldoende vertrouwen

- Niet durven vertrouwen op resistentie
- Ontbreken kennis groei-eigenschappen

Project(en) “Toekomst voor de iep”

■ Samenwerking

- PPO + Alterra
- Gemeente Amsterdam
- Boomkwekerij Bonte Hoek
- CG laanbomen

■ Doel

- Ontwikkelen kennis en informatie
huidige sortiment onder NL-omstandigheden
- Toegankelijk maken en breed verspreiden van die kennis

→ **Herstellen van het vertrouwen in de iep**

Hoofdthema's

■ **Resistentie**

- Toetsen huidig sortiment onder NL omstandigheden

■ **Vermeerdering en stabiliteit**

■ **Gebruikswaarde**

- In kaart brengen groei- en gebruikseigenschappen
- Straatboom in het stedelijk gebied en daarbuiten

■ **Communicatie** kennis huidige iepensortiment

- Vakbladen & presentaties
- Pagina op www.straatbomen.nl

→ **Verwante projecten** → **Toekomst voor de iep**

Resistentie

- Testen “resistente” rassen
 - Allemaal in 1 experiment
- Vermeerdering
 - 2006: Bonte Hoek
- Veldproef in Ommeren
 - 29 rassen (zie tabel)
 - Geplant in 2007
 - Inoculatie 2008 en 2009
 - Waarnemingen 2008-2010
 - Symptomen & herstel
 - Groei
 - Analyse in 2011/2012

Iepensortiment in resistentietoets

Belgica	Cathedral
Commelin	New Horizon
Groeneveld	Regal
Lobel	Rebona
Dodoens	Sapporo Autumn Gold
Plantijn	Resista 2245-9
Clusius	Homestead
Columella	Pioneer
10 nieuwe nr's	Urban
Alterra	
U. laevis	
U. pumila "Den Haag"	

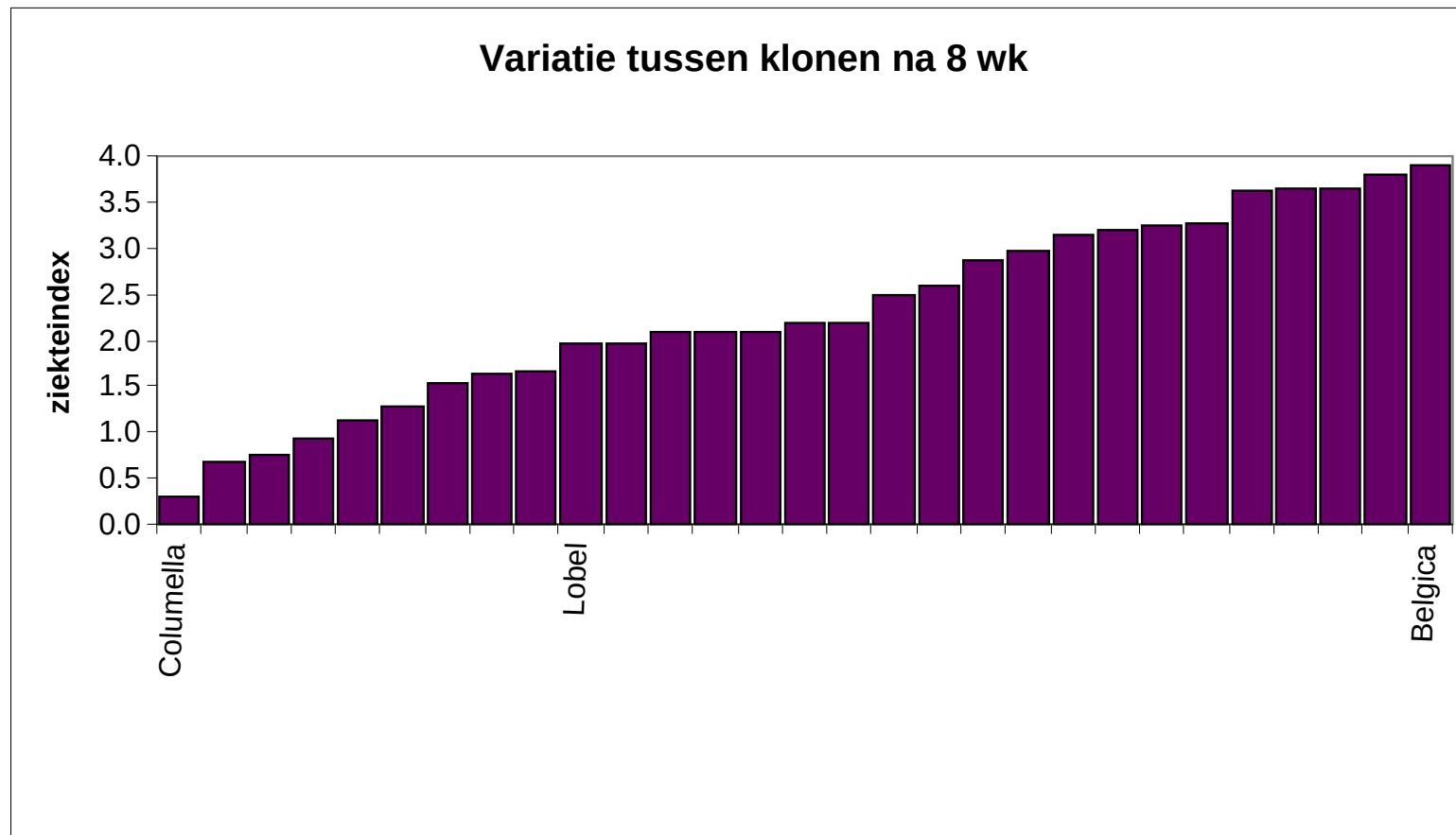
Resistentietest

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGENINGEN **UR**

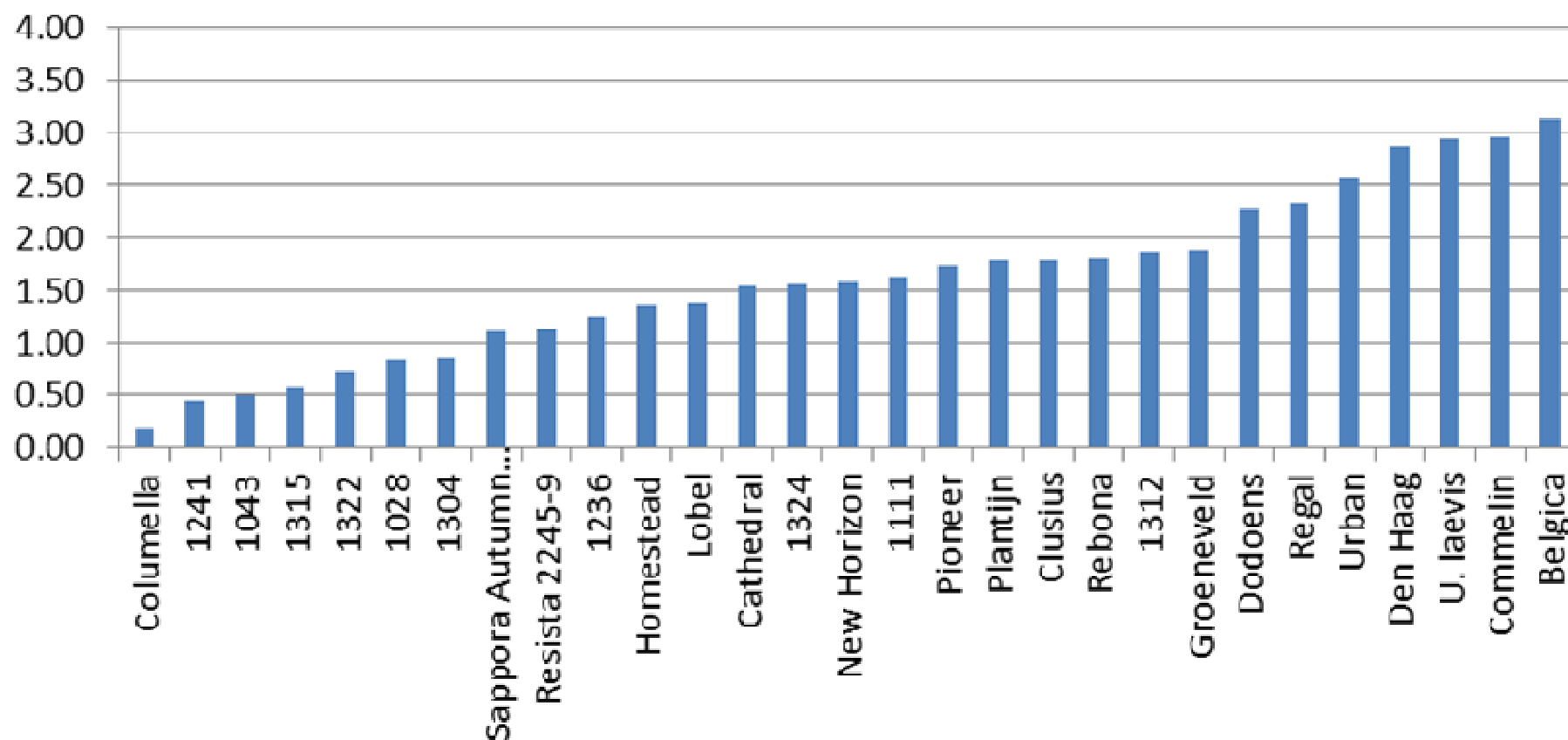

Resistentietest – voorbeeld

Resistentietest – beoordeling na 8 wkn

ziekte index na 8 weken

Conclusies resistentie onderzoek

- Testen en vergelijken van cv's goed mogelijk;
- Resultaten goede correlatie met praktijkervaring;
- Absolute rangorde niet aan te geven;
- Wel groepen t.b.v. praktijkadvies

Advies

Bruikbaarheid gebaseerd op toetsresultaat

1. Hoge resistentie → algemeen bruikbaar
 - **Columella**
2. Voldoende resistentie → algemeen bruikbaar
 - **Resista-iepen** (m.u.v. Regal)
 - NL: **Lobel, Plantijn, Clusius, Groeneveld**
 - USA: **Pioneer** en **Homestead**
3. Afwijkend → Niet bij hoge infectiedruk
 - **Dodoens, *U. laevis***
4. Onvoldoende resistentie → alleen voor specifieke doelen
 - NL: **den Haag, Commelin, Belgica**
 - USA: **Regal, Urban**

Gebruikswaarde

■ Testen huidige (resistente) sortiment

- Onder NL-omstandigheden
- Methode: www.straatbomen.nl

■ Proefbeplantingen Iep

- Meerdere rassen
- Meerdere bomen van 1 ras (5-10)
- Onder verschillende omstandigheden
 - Amsterdam: westelijk havengebied + IJburg
 - 2009: Westland (+ Wijdemeren)
 - 2010: Deventer & Boxtel
 - 2011: Rotterdam
 - 2012: den Haag

Iepen in praktijkbeplantingen

	A I J	A H	W	D	B	R	d H	?		A I J	A H	W	D	B	R	d H	?
Commelin	X								Cathedral	X	X	X					
Groeneveld	X	X					X		New Horizon	X	X	X	X	X	X		
Lobel	X	X	X	X	X	X	X		Regal	X	X		X				
Dodoens	X	X		X		X	X		Rebona	X		X	X				
Plantijn	X	X			X		X		Sapp. A. Gold	X							
Clusius	X	X		X		X	X										
Columella	X	X	X	X	X	X			Homestead	X	X			X			
Nanguen	X								Pioneer	X	X						
(LUTÈCE)	X					X			Urban	X							
Ulmus laevis	X						X		San Zanobi				X				

Amsterdam- IJburg

- 15 rassen
- 131 (+) bomen
- 2007-2011

Toekomst voor de iep

De iep was aan het begin van de 20e eeuw de belangrijkste laanboomsoort in Nederland. Door de problemen met iepziekte is het belang van de iep in de loop van de 20e eeuw steeds verder afgenomen. De iep is echter een ideale laan- en straatboom die in grote delen van Nederland niet gemist kan worden.

Onderzoek

Inmiddels zijn er nieuwe rassen die veel beter bestand zijn tegen de iepziekte. Deze rassen worden door onbekendheid en gebrek aan vertrouwen bij de beheerders nog te weinig gebruikt. Om de iep in Nederland weer toekomst te geven is in 2006 door PPO i.s.m. Alterra, de gemeente Amsterdam en Boomkwekerij de Bonte Hoek een project gestart wat zich o.a. richt op het testen van de resistentie tegen iepziekte van de nieuwe rassen uit Nederland en Amerika onder Nederlandse omstandigheden.

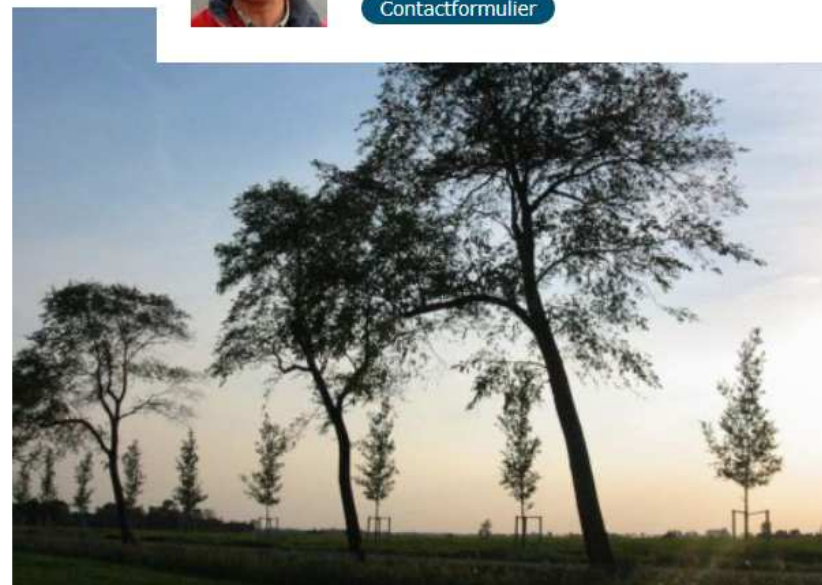
Communicatie

Verspreiding van informatie over de gebruikswaarde van de iep is één van de hoofddoelen van dit project. Op deze pagina vindt u daarom links naar

Contactpersoon
dr.ir. JA (Jelle) Hiemstra

Contactformulier

Publicaties over iepen

- > Video: De terugkeer van de iep
- > Artikel: De Iep is weer te vertrouwen (209,03 kb)
- > Dossier: Iep in Nederland

CONCLUSIES

- **Voldoende “resistente” rassen beschikbaar** voor nieuwe toekomst iep als straat- en landschapsboom
- **meer inzicht in gebruikswaarde nodig**
 - Netwerk gebruikseigenschappen opgebouwd
 - Om goed beeld te krijgen is voortzetting/uitbreiding nodig

→ **OPROEP aan GEMEENTEN/BEHEERDERS**

uitbreiding netwerk onderzoek gebruikswaarde nieuwe iepen

- **INFO: www.straatbomen.nl**
→ **Verwante projecten → Toekomst voor de iep**

Dank voor uw
aandacht

Vragen?

J.A. Hiemstra
PPO-Bomen
Postbus 85
2160 AB Lisse NL

Jelle.hiemstra@wur.nl

PRAKTIJKONDERZOEK
PLANT & OMGEVING
WAGENINGEN **UR**

Conclusies deel vermeerdering

- Hoge uitval → Voor duidelijke conclusies herhaling nodig
- Groei & ontwikkeling
 - I.h.a. geen verschil EW of onderstam (B of S)
 - Wel verschillen per cv
- Voor cv's op onderstam:
 - i.h.a. geen verschil $S \leftrightarrow B$
 - S voorkeur i.v.m. hogere resistentie (of EW)
- Vermeerdering op EW
 - lijkt goed mogelijk voor: Gr, Ho, Lo, Pi, Pl, Ur
 - Voor Co, Cl, Do, DH te weinig gegevens

